Alexander Veľký Macedónsky (356-323 p.n.l.) :)

Bol jednou z najslávnejších postáv stredoveku. Napísalo sa o ňom množstvo kníh. Jedni nekriticky oslavovali jeho činy, iní sa usilovali znevážiť jeho schopnosti. Ale i najväčší nepriatelia museli uznať, že ako vojvodca a vládca dokázal viac, než hocikto pred ním. Zmocnil sa obrovského územia, takmer po hranice vtedy známeho sveta, a rozšíril ducha helenizmu do rozsiahlych oblastí.

Alexander ako syn macedónskeho kráľa Filipa II. už v útlej mladosti vnikal do vojenskej vedy a vladárenia. Po otcovi zdedil nielen odvahu a chrabrosť, ale aj výbušnú, neskrotnú povahu. V zúrivosti často vykonal veci, ktoré potom úprimne ľutoval[1]. Dokázal však byť aj mierny a rozvážny. Jeho učiteľom bol najväčší grécky filozof a učenec Aristotelés, ktorý v ňom vzbudil záujem o grécke umenie. Najradšej čítal *Ílliadu*, dielo najväčšieho gréckeho básnika Homéra, ktoré nosil stále so sebou. Obdivoval najmä hrdinu tejto básnickej skladby Achillea. Podľa starej legendy mával pod vankúšom knihu Íllias a dýku. Tieto dve veci dokonale charakterizujú Alexandrovu osobnosť – jeho vzdelania a vojenského ducha.

Na macedónsky trón nastúpil po otcovej smrti roku 336 p.n.l. Potlačil kmene na sever od Macedónie a viedol dve úspešné výpravy proti gréckym mestám, ktoré po Filipovej smrti povstali proti macedónskej nadvláde. Potom sa už s vervou venoval príprave vojenskej výpravy proti bohatej Perzii. Na vojnové lode smerujúce do Ázie nastúpilo 30 tisíc peších ťažkoodencov a 5 tisíc jazdcov. Už v prvej väčšej bitke pri rieke Gráníkos v Malej Ázii porazil Peržanov, hoci títo mali dostatok času pripraviť sa na obranu a zaujali výhodnejšie postavenie. Napriek radám svojich skúsených veliteľov Alexander po namáhavom prekročení rieky hneď zaútočil na perzských bojovníkov a zvíťaziľ. Po tomto úspechu prenikal stále hlbšie do vnútrozemia, podmaňoval si grécke maloázijské mestá jedno za druhým. Väčšina z nich ho vítala ako osloboditeľa spod perzského jarma.

Po dobití Malej Ázie sa vypravil do Sýrie. Vo veľkej bitke pri meste Issos v maloázijskej Kilikii, kde sa mu postavil na odpor perzský kráľ Dareios III. S dvojnásobnou početnou prevahou, opäť zvíťazil. Vládca Peržanov sa zachránil iba útekom a ponechal Alexandrovi napospas celú svoju rodinu a veľkú časť svojho bohatstva. Alexander potom bez veľkej námahy dobyl Feníciu a tiahol do Palestíny, odtiaľ zase do Egypta. V Egypte ho vítali ako osloboditeľa a kňazi ho vyhlásili za boha slnka. Alexander takto získal celú západnú časť Perzskej ríše a na jar 331 p.n.l. sa obrátil na východ. Poháňal ho sen o vláde nad svetovou ríšou, ktorá by sa rozprestierala od Grécka po Indiu. Všetky útrapy namáhavého pochodu znášal Alexander statočne so svojimi vojakmi, ktorí ho mali úprimne radi. Najprv si však ešte raz museli zmerať sily s Dareirom III., ktorý zhromaždil obrovské vojsko a pokúsil sa Alexandra zastaviť.

Na sever od Babylonu, neďaleko rieky Tigris pri osade Gaugaméla, došlo roku 331 p.n.l. k jednej z najslávnejších bitiek v dejinách stredoveku. Proti Alexandrovým 40 tisícom pešiakov a 7 tisícom jazdcov nastúpili Peržania a ich spojenci v značnej početnej prevahe, pričom nasadili aj 200 bojových vozov[2] a 15 slonov. Mali rozraziť bojový šík Macedónčanov. Alexandrovu genialitu dokazuje, že odhadol taktiku nepriateľa. Proti perzskému jazdectvu rozostavil pechotu do dvoch línií, pričom druhá línia mala meniť tvar podľa okolností. Boky krylo jazdectvo. Boj začal Dareiovi skýtsky jazdci, ale Dareios čoskoro zapojil do útoku aj bojové slony. Alexandrovi vpredu rozostavení peší strelci a skupiny ľahkého jazdectva šikovným manévrovaním a ostreľovaním narušili celistvosť útoku, ale niektoré vozy i tak prenikli k predným radom falangy. Tie sa však náhle rozostúpili a pustili vozy do hĺbky, kde ich zničila stredná pechota. Dareios už útočil s celým vojskom, keď Alexander vnikol do

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

medzery v perzskej armáde, zaútočil priamo na Dareia a prinútil ho k úteku. Nejaký čas ho prenasledoval, ale potom dostal správu, že na druhom krídle sú Macedónčania veľmi tiesnení, a preto sa obrátil a napadol Peržanov z tyla. Vtedy sa ukázalo, aké múdre bolo Alexandrovo nezvyčajné rozhodnutie vytvoriť aj druhú líniu, akúsi zálohu. Táto teraz zadržala perzský útok a vracajúci sa Alexander na čele jazdectva brániacich sa Peržanov. Víťazstvo bolo dokonalé. Utekajúceho Dareia sa však i napriek všetkému úsiliu nepodarilo dostihnúť[3].

Víťazstvo pri Gaugamélach otvorilo Alexandrovi cestu do stredu Perzskej ríše. Zmocnil sa najvýznamnejších perzských miest – Babylonu, Sús, Persepola a Ekbatany. Získal nesmierne bohatstvo a titul „kráľ kráľov". Nepokojný duch ho však hnal ďalej. Opanoval ďalšie provincie a lákaný povesťami o zázračnej a bohatej Indii rozhodol sa ju dobiť. Na väčší odpor narazil až na prítoku Indu, pri rieke Hydaspés, kde sa stretol v boji so silným vojskom indického vladára Póra. V krvavej bitke, v ktorej Póros použil bojové slony a silné jazdectvo, však Alexander zvíťazil. Aby si tohto bojovného kráľa zaviazal, ponechal mu jeho kráľovstvo a uberal sa ďalej. Postúpil k rieke Hyfasis, ale tu už jeho vojsko odmietalo postupovať ďalej. Armáda bola vyčerpaná, oslabovali ju choroby, tropická príroda, dažde, búrky , útoky domorodých bojovníkov. Alexander bol nútený podrobiť sa vôli armády a vydal rozkaz vrátiť sa. Časť armády sa vracala po rieke a po mori. Druhá časť pod Alexandrovým vedením postupovala pozdĺž rieky až k ústiu Indu a potom pozdĺž pobrežia na západ. Po veľkých útrapách dorazil Alexander do Sús.

Po skončení vojenských akcií sa usiloval upevniť nadvládu nad svojou obrovskou ríšou, zorganizovať jej správu a urovnať nezhody medzi Macedónčanmi, Grékmi a obyvateľmi východných krajín. Hlavným mestom ríše sa stal Babylon. Alexander sa čoraz väčšmi dostával pod východný vplyv, čo sa prejavovalo aj navonok, napríklad tým, že nosil orientálny odev, nechával sa oslavovať ako boh. Do armády prijímal veľa vojakov z východných krajín, začal sa obklopovať perzskými šľachticmi. To všetko vyvolávalo nevôľu Macedónčanov a Grékov, ale Alexander neváhal a odporcov dal popraviť. Moc zakladal Alexander na armáde, ktorej naďalej venoval veľkú pozornosť, ale jeho ríši chýbala jednotná hospodárska základňa. Pokusy urobiť z Peržanov, Macedónčanov a Grékov jeden národ museli zákonite stroskotať.

Pritom Alexander neprestával rojčiť o svetovláde, o výpravách do Itálie a severnej Afriky. V lete 323 p.n.l. Však ochorel na maláriu a jeho vyčerpaný organizmus nevydržal vysoké horúčky. Zomrel mladý, 32-ročný. Po jeho smrti začali vojvodcovia bojovať medzi sebou o moc a „veľkoríša" sa rozpadla. Alexandrovými výbojmi vzniklo rozľahlé impérium, ktoré zahŕňalo oblasti od Egejského mora po rieku Indus, od Líbijskej púšte a Nílu po Himaláje a turkménske stepi. Jeho výpravy podnietili rozvoj obchodu a rozšírili duchovný obzor Grékov i Peržanov, ako aj iných podmanených národov. Grécka civilizácia sa tak rozšírila v nebývalej miere. Tieto výdobytky však boli vykúpené životmi a nesmiernymi útrapami miliónov ľudí.

[1] V záchvate hnevu napríklad prebodol verného priateľa, ktorý mu v bitke zachránil život. Keď si to uvedomil, chcel si vziať život.

[2] Na bokoch mali pripevnené kosáky, ktoré za jazdy rozsekávali všetko, čo im prišlo do cesty.

[3] Onedlho ho však zabil jeden z jeho satrapov.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania